Forum BoekenOverleg
Maandag 25 juni 2018, 14 – 17 uur
deBuren, Brussel

Aanwezig: Leen Van Dijck (voorzitter) (Letterenhuis), Matthijs De Ridder (VAV), Jan Braeckman (Cultuurconnect), Geert Ruebens (Luisterpunt), Eva Wuyts (Vlaamse Erfgoedbibliotheek), Bruno Vermeeren (VVBAD), Sylvie Dhaene (Iedereen Leest), Stefaan Goossens (Poëziecentrum), Ilke Froyen (Passa Porta), Dirk Terryn (CANON Cultuurcel), An Leenders (Creatief Schrijven), Bert Van Raemdonck (KANTL), Willem Bongers-Dek (deBuren), , Eva Wuyts en Sarah Fierens (Vlaamse Erfgoedbibliotheek), Alexis Dragonetti (GAU), Koen Van Bockstal (VFL), Noemi De Clercq (VFL), Mies Van Dun (VFL – verslag)

Verontschuldigd: Kristof Thijssens (Boek.be), Natalie Ariën (VAV), An Renard (Stad Antwerpen), Jos Geysels (VFL)

AGENDA

1. Presentatie Inclusive Minds (UK) & charter Everybody In
2. Stand van zaken opmaak Memorandum BoekenOverleg + vraag naar input
3. VVBAD: bibliotheekcharter + impact hervorming bovenbouw
4. Leesplezier in de eindtermen
5. Generieke Boekencampagne 'Koop tijd voor een boek'
6. DBNL 20 in 2019 + kennismaking Sarah Fierens
7. Afscheid Leen Van Dijck en voorstel nieuwe voorzitter
8. Varia

VERSLAG

1. Presentatie Inclusive Minds (UK) & charter Everybody In

Alex Strick en Beth Cox van Inclusive Minds zijn vandaag uitgenodigd om toelichting te geven aan het BoekenOverleg bij hun werking rond inclusiviteit in de boekensector in de UK. Naast een overzicht van de stappen die ze de afgelopen jaren hebben gezet, gaan ze ook in op de uitdagingen die er nog liggen. Ze stellen twee succesvolle sleutelinitiatieven voor die deel uitmaken van hun werking: het werven en betrekken van 'Inclusion Ambassadors' en de opmaak van het charter www.everybodyin.co.uk . Inclusive Minds geeft op de conferentie Elk Verhaal Telt op 17 september in de KVS een workshop waarvan de output de basis zal vormen van een Vlaams diversiteitscharter voor de letterensector.

Voor de volledige presentatie: zie ppt in bijlage.
Inschrijven voor de conferentie kan via: https://elkverhaaltelt.wordpress.com/inschrijvingen/
De uitnodiging werd net verstuurd (25/06), professionals uit de brede letteren- en boekensector zijn welkom.

2. Stand van zaken opmaak Memorandum BoekenOverleg + vraag naar input

Koen Van Bockstal licht de aanzet vanuit de kerngroep voor het memorandum toe.

1. Algemene uitgangspunten :

- Mooie verzorgde brochure maken en uiteraard ook pdf-file beschikbaar stellen.
- Inleiding van de brochure :
    - Wie of wat is het BoekenOverleg
    - Traditie van memoranda kort schetsen
    - Waardering voor realisaties dankzij politici en partijen op basis van de vorige memoranda
- Behoud van de drie beleidsniveaus (cfr. Memorandum Boeken op Tafel in 2014)
    - Vlaams
    - Federaal
    - Europees
- Het aantal eisen en prioriteiten absoluut beperken (geen catalogus of telefoonboek, maar werkbaar en zeer concreet houden, zowel qua eisen als qua budgettaire en decretale impact).

2. Voorlopige lijst van eisen / aandachtspunten :

OP VLAAMS NIVEAU

- Actieplan Leesbevordering : we vragen aan de volgende Vlaamse Regering dat men échte prioriteit geeft aan een écht beleidsdomein overschrijdend actieplan met verdere concrete uitwerking in de beleidsbrieven van zowel Cultuur, Onderwijs als Welzijn. Het principe van gedeelde (transversale) verantwoordelijkheid zowel qua acties, impact, maar OOK EN VOORAL voldoende financiële middelen vanuit de drie beleidsdomeinen is *van essentiëel belang*. Noodzaak voor BO om zorgvuldig te bepalen waarop we willen inzetten en hoeveel middelen daarvoor nodig zijn (concreet en SMART):
    - Uitrol van Boekstart over alle Vlaamse steden en gemeenten
    - Auteursresidenties in lagere en middelbare scholen
    - Samenwerking met bibliotheken & scholen stimuleren via extra programma's en middelen
    - Middelen voor samenwerking en op maat programma's met Woonzorgcentra, Kind en Gezin, Ziekenhuizen en Geestelijke Gezondheidszorg
    - Leesplezier en aandacht voor literatuur als verplicht criterium opnemen voor lerarenopleiding (leesmotivatie opnemen in de niet bindende toelatingsproef)
    - Vertaling van leesplezier in eindtermen en ontwikkelingsdoelen naar leerplannen, handboeken en bijzondere aandacht / steun vanwege onderwijsinspectie voor opvolging en naleving ervan

- VFL : verdere verankering en uitbouw van geïntegreerd letterenbeleid
    - Uitbouw en verfijning van literair middenveld (aandacht voor afstemming, genres, spreiding, doelgroepen, diversiteit en voldoende financiering)

    - Auteurslezingen : tarieven laten stijgen vanuit VFL, maar ook vanuit organisatoren (extra financiële middelen)
    - Modelcontract voor auteurs als bindende voorwaarde voor overheidssubsidies

- VFL, organisatoren, erfgoedorganisaties, ondersteuning van lokaal cultuurbeleid
    - Kader en opdracht van allen duidelijker en strakker aflijnen en vooral ook de verwachtingen en takenpakketten in overeenstemming brengen met de financiële middelen (er is nu sprake van over bevraging, overspannen en irrealistische verwachtingen)
    - Erosie van de beschikbare middelen wegens geen indexaties (anciënniteits problematiek) en discriminatie t.o.v. Kunstendecreet en uitdagingen van PC 329 voor de cultuursector

- Vlaams – Nederlandse samenwerking :
    - DBNL : blijvend op inzetten, verankering en meer aandacht voor Vlaanderen
    - BoekenOverleg wil aanwezigheid in de recent opgerichte Taalraad binnen de NTU
    - Middelen voor literair grensverkeer zijn systematisch afgenomen, inhaalbeweging vanuit gedeelde doelstellingen en enkele grotere projecten is zeer zinvol

- Bibliotheken :
    - Noodzaak aan opleiding op universitair niveau
    - Noodzaak aan ondersteuning op sectoraal niveau
    - Verplichte monitoring met een duidelijk systeem op Vlaams niveau

- Evaluatie van de Gereglementeerde Boeken Prijs
    - Sneller dan de voorgenomen vier jaar
    - Tussentijdse bijsturing van de GBP op basis van de pijnpunten

- Literaire Canon
    - Serieus plan ifv volledige digitale ontsluiting en grote(re) zichtbaarheid van de Canon
    - Voldoende financiering om dit te realiseren

OP FEDERAAL NIVEAU

- Leenvergoeding moet herbekeken worden, zeker ook i.f.v. de digitale ontwikkelingen, er zal daarvoor extra geld nodig zijn en het is geen optie om dat te financieren vanuit de huidige stedelijke of gemeentelijke dotaties aan bibliotheken

- Kopieregeling : het is belangrijk dat die op het huidige financiële model gehandhaafd blijft om verdere erosie van inkomsten voor auteurs en rechthebbenden te voorkomen – in dit verband moet dringend gekeken worden naar Reprobel (16 à 17 miljoen inkomsten, daarvan gaat 3 miljoen naar kosten (20%) en vervolgens nog eens 20% extra beheerskosten voor de beheers vennootschappen – dat is redelijk hallucinant)

- Aanpassing statuut van de scheppende kunstenaar :
    - Misbruik aanpakken van oneigenlijk gebruik van de bevrijdende voorheffing voor auteurs (terug naar basisidee voor creatie, was nooit voor advocaten en consultants bedoeld)
    - Oplossing voor auteursinkomsten die per jaar enorm kunnen verschillen wegens voorschotten, prijzen of royalties – regeling uitwerken om spreiding als investering in eigen werk mogelijk te maken

- Toegang tot e-depot bij federale instellingen en raadpleegbaarheid van de collectie vanuit Vlaanderen bij de Koninklijke Bibliotheek in Brussel

OP EUROPEES NIVEAU

- Verlaging BTW-tarief op digitale publicaties
- E-inclusie voor mensen met leesbeperking
- Creative Europe : nieuwe meerjarenprogramma
    - Uitbreiding van systemen voor vertalingen van fictie en kwalitatieve non-fictie in Europa
    - Ondersteuning van Europese netwerken van :
        - Vertalershuizen en vertalersopleidingen en fondsen / organisaties met als opdracht vertaling en promotie van literatuur
        - Leesbevorderingsorganisaties en – programma's
        - Literaire organisaties en festivals (presentatie van vertaalde literatuur in Europa)

Ilke Froyen merkt op dat het momenteel voor schrijvers niet mogelijk is om langer dan drie maanden op residentie te gaan schrijven. Voor wetenschappers daarentegen, zijn er refugee programs waardoor zij op uitnodiging voor één of twee jaar op residentie kunnen verblijven. Ook schrijvers zouden, op uitnodiging van een deskundige organisatie, deze mogelijkheid moeten krijgen. Ilke stelt voor dit ook in het memorandum (federaal niveau) aan te kaarten.

Alle verdere opmerkingen en aanvullingen zijn welkom. De kerngroep zal deze verwerken en terugkoppelen naar de andere leden. Tegen eind augustus moeten de teksten afgewerkt zijn, zodat ze tegen eind september gefinetuned kunnen worden.

De leden van het BoekenOverleg onderstrepen dat een juiste formulering van de opgesomde punten cruciaal is. In het kader hiervan vragen de leden ook of het mogelijk is in de toekomst de verslagen van de kerngroep te kunnen lezen om ook de achterliggende redeneringen achter sommige punten mee te kunnen krijgen.

3. VVBAD: bibliotheekcharter + impact hervorming bovenbouw

Op het moment van het Forum werden 43.000 handtekeningen voor het bibliotheekcharter verwerkt. De campagne is nog lopende en zal in de zomermaanden nog een extra duw krijgen (omdat een deel van het publiek de bib enkel in de vakantiemaanden bezoekt). Meer dan de helft van de gemeentebesturen (162) ondertekenden momenteel het charter. Uit een telefoonronde naar de besturen die nog niet tekenden blijkt dat het item op veel plaatsen nog in behandeling is. Wellicht zullen dus nog meer gemeentebesturen het charter ondertekenen. In september volgt er een afsluitend moment in Brussel. Het is de bedoeling om dan de handtekeningen aan Wim Dries, voorzitter van de VVSG, te overhandigen.

Op het vlak van de hervorming van de culturele bovenbouw is veel in beweging. Op de denkdag van het Departement Cultuur, Jeugd en Media rezen vragen vanuit de sector over de conclusies van de hervorming. In de week na het Forum zullen de verschillende instanties bekijken hoe hun plannen corresponderen. Op 1 januari 2019 zal een nieuw steunpunt opgericht worden rond bovenlokale cultuurwerking. Het is de bedoeling van de VVBAD om hierin expertise rond bibliotheekbeleid in aanwezig te hebben. Het nieuwe steunpunt zal een zeer brede opdracht hebben. Hoe het zich zal gaan verhouden t.o.v. Cultuurconnect en de medewerkers van de Vlaamse administratie die afkomstig zijn van de provincies, is nog niet duidelijk. De VVBAD vreest op een risico voor versnippering.

De VVBAD heeft inmiddels bericht gekregen dat vanaf 1 januari 2019 de subsidie van de Vlaamse overheid zal worden stopgezet. De vereniging zal blijven bestaan, maar zal zijn werking en keuzes moeten aanpassen. In de week na het Forum komt de Raad van Bestuur van de VVBAD samen om hierover te overleggen. Het BoekenOverleg wil reageren op deze beslissing, maar wil dit op het juiste moment en op de juiste manier doen. Ze wil het probleem breder aanpakken dan zich enkel toe te spitsen op het wegvallen van de subsidie aan de VVBAD. Het is een zorgwekkende evolutie dat het Vlaamse bibliotheekbeleid wordt afgeschaft en dat Vlaanderen de bibliotheek als instrument niet meer kan aansturen. In aanloop naar de Vlaamse verkiezingen wil het BoekenOverleg deze problematiek duidelijk en scherp genoeg aanstippen in het memorandum. Deze evolutie belangt de hele literaire sector aan en het is de taak van het BoekenOverleg om dit duidelijk te maken aan de Vlaamse regering en steden en gemeenten.

4. Leesplezier in de eindtermen

De onderzoeken van PIRLS toonden aan dat Vlaanderen slecht scoort op het niveau van lezen en internationaal gezien achteruit gaat. De focus van het onderzoek ligt op begrijpend lezen, maar de correlatie met leesplezier is duidelijk. Het BoekenOverleg heeft haar bezorgdheid hierover uitgesproken. Afgevaardigden van het BoekenOverleg nodigden ook enkele pedagogische begeleiders uit de onderwijskoepels uit om te bekijken hoe we vanuit de partners van het BoekenOverleg en de onderwijskoepels de beleidsdomeinen cultuur en onderwijs meer kunnen laten samenwerken met leesplezier als rode draad. Iedereen Leest benadrukt dat het een pluspunt is dat verschillende actoren een front hebben gevormd en erin zijn geslaagd om de commissie met duidelijke argumenten te overtuigen van het belang om leesplezier op te nemen in de eindtermen. Het lijkt erop dat leesplezier de enige transversale attitude zal zijn, die opgenomen zal worden in de eindtermen, als dit door de politieke discussies geraakt en goedgekeurd wordt door de Vlaamse regering. De voorzitter feliciteert iedereen die hier mee zijn schouders onder heeft gezet.

Uit het gesprek met de onderwijskoepels is gebleken dat de volgende stap erin bestaat om dit nu om te zetten in concrete leerplannen, die ook hun weerslag moeten vinden in leer- en handboeken. Het is dus ook nuttig om hiervoor aan tafel te gaan zitten met de educatieve uitgevers. Pedagogische begeleiders willen meehelpen om nieuwe leerboeken zo op te maken dat ze overschrijdend zijn en de leesmotivatie versterken.

5. Generieke Boekencampagne 'Koop tijd voor een boek'

De campagne 'Koop tijd voor een boek' is een gemeenschappelijke actie van 75 uitgevers en boekenimporteurs en meer dan 250 boekhandels met ondersteuning van het kabinet Cultuur. De campagne moet verkoopstimulerend werken en wil 25.000 bezoeken (gekoppeld aan verkoop) in de boekhandels realiseren (meetbare campagne!). Op dit moment gebeurt 70% van de boekenverkoop in Vlaanderen online via Nederland en wordt dus een behoorlijk groot aandeel aan de Vlaamse economie onttrokken. De coördinatie van de campagne ligt in handen van Boek.be, dat wil werken rond vier actiemomenten. In de eerste fase ligt de focus op lezen tijdens de vakantie. Daarom stimuleert Boek.be iedereen om een leesvoorraad aan te leggen via de plaatselijke boekhandel met de slogan 'Lees je de zomer in'. De eerste 15.000 bezoekers van www.kooptijdvooreenboek.be kunnen een boekencheque aanvragen waarmee ze 5 euro korting op een aankoop van minstens 20 euro krijgen in de fysieke boekhandel. Op het moment van het Forum waren alle cheques reeds gedownload. De campagne werd gepubliceerd in Metro, een blad dat zeker niet enkel gelezen wordt door mensen die al fervente boekenlezers zijn. Om de cheque te kunnen downloaden, moet men zich registreren, maar gedetailleerde informatie over de gebruikers van de cheques heeft Boek.be niet. Het

is dus moeilijk in te schatten hoeveel 'nieuwe' lezers de campagne voortbrengt. De volgende stap is om te meten hoeveel cheques worden geconverteerd.

Het tweede actiemoment van de campagne vindt plaats in maart 2019; de maand van de boekhandel, omdat er op dat moment een groot aanbod is. Elke boekhandelaar zal dan een cheque van 300 euro krijgen om een event mee te organiseren.

6. DBNL 20 in 2019 + kennismaking Sarah Fierens

Sarah Fierens is sinds april aan de slag als voltijdse projectmedewerker van DBNL. Zij ontfermt zich o.a. over de organisatie van 20 jaar DBNL in 2019. Hiervoor is DBNL nog op zoek naar ideeën, mogelijke partners en externe financiering. DBNL wil haar primaire doelgroep van onderzoekers bereiken, maar ook de secundaire doelgroep van de lezers.

De leden van het BoekenOverleg vragen zich af of de digitalisering van de canon niet op de verjaardagsviering moet landen. Een aantal van de werken van de canon zit al in de DBNL, maar het probleem om dit op grotere schaal te doen, zit vooral bij de rechten. Dit moet per titel één op één met de rechthebbenden bekeken worden.

Daarnaast wordt ook opgemerkt dat het voor lokale bibliotheken en scholen interessant kan zijn om met lokaal erfgoed aan de slag te kunnen gaan via DBNL. Kan dit meegenomen worden in de gesprekken met de onderwijskoepels en de educatieve uitgevers?

7. Afscheid Leen Van Dijck en voorstel nieuwe voorzitter

Leen Van Dijck neemt afscheid als voorzitter van het BoekenOverleg. Zij is op pensioen en dus niet meer gemandateerd voor de erfgoedsector. Leen wil het secretariaat van het VFL (en in het bijzonder Noemi De Clercq) danken voor de ondersteuning. Ze gelooft dat de kracht van het BoekenOverleg in de toekomst nog sterker moet worden uitgespeeld en dat het BoekenOverleg een grotere slagkracht kan krijgen.

De kerngroep wil Jos Geysels als nieuwe voorzitter van het BoekenOverleg voorstellen; hij heeft een hart voor de letterensector een breed netwerk en sterke argumenten. Aan het einde van deze maand neemt hij afscheid als voorzitter van het VFL. Sommige leden van de kerngroep stelden zich de vraag of hij niet te erg met het VFL gelieerd zal blijven. Jos Geysels heeft geantwoord begrip te hebben voor deze bedenking, maar heeft benadrukt dat hij wil bewijzen dat dit niet het geval is. Leen wil het BoekenOverleg veel succes wensen voor de toekomst en blijft geloven dat het veel kan bereiken.

Het officiële afscheid van Leen als voorzitter vindt plaats tijdens de conferentie #elkverhaaltelt op 17 september in de KVS in Brussel.

8. Varia